నువ్వులూ - తెలకపిండి

తెలకపిండి యెట్లా వస్తుందో అందరికీ తెలుసు. నువ్వులు అట్టే నాగరికత లేని సరుకు. అది పొలాల్లో కష్టజీవుల చేతుల్లో పెరిగి మధ్యవాళ్లకు అమ్ముడుపోయి బస్తీ చేరుతుంది. అక్కడ దాన్ని గానుగ ఆడి నూనె తీస్తారు. ఆ నూనె అందమైన సీసాలకూ, డబ్బాలకూ యెక్కి అనేక వంటిళ్లను అలంకరిస్తుంది. తెలకపిండి చక్కను నువ్వు లోకవేళ చూసినా పోల్చుకోలేవు. అది గొడ్లకూ, పేదవాళ్లకూ ఆహారమౌతుంది.

నువ్వులు గానుగాడటం యేమంత గొప్ప విషయం కాదు. నేను మనుష్యుల్ని గానుగాడగా చూశాను. ఎందుచేతనో నాకా పద్ధతి రుచించలేదు.

❖ ❖ ❖

సోమయాజులు నా ఆప్త స్నేహితుడు. వాడిపట్ల నాకున్న భావాన్ని గురించి యే కవులూ, ఏ కథకులూ రాయలేరు. అటువంటి భావాలను మాటల్లో వ్యక్తం చెయ్యటానికి ప్రయత్నిస్తే అబద్ధాలనో, అతిశయోక్తులనో అనిపిస్తాయి. నేను వాడికోసం ప్రాణం త్యాగం చేస్తానో లేదో పరీక్షకు రాలేదు. అదృష్టవశాత్తూ అటువంటి పరీక్షే వస్తే యేం చేస్తానో చెప్పలేను. ఇటువంటి ప్రశ్నలకు అంతరాత్మలను సమాధానాలడిగితే అవి చెప్పే కబుర్లు కోటలు దాటుతాయి. సోమయాజులును పులి వెంబడిస్తే వాణ్ణి తప్పించటానికి నేను పులితో కలియబడగలనని అంతరాత్మ చెబుతున్నది. కాని, పులుల్ని మించిన మనిషి వాడి వెంటపడి కోరలతో పట్టుకుంటే నేను మంత్రానికి కట్టుబడ్డవాడల్లే చూస్తూ నిలబడ్డాను.... ఐనా నా అంతరాత్మలో నాకు విశ్వాసం చావలేదు. నిజానికి మనం పులులతోనూ, విష సర్పాలతోనూ యెట్లా వ్యవహరించాలో నిర్ణయించినంత బాగా పులులవంటి, విష సర్పాలవంటి మనుష్యులతో వ్యవహరించటం గురించి నిర్ణయించలేం....

సోమయాజులు పేద కుటుంబానికి చెందినవాడు. నేను చిన్నతనం నుంచీ వాడితో కలిసి చదివినవాణ్ణి కనక నాకు వాళ్లమ్మా, నాన్నా, వాడి తమ్ముళ్లూ, చెల్లెళ్లూ బాగా తెలుసు. వాళ్ల యింటి వాతావరణాన్ని నేను కొంచెమైనా సహించలేక పొయ్యేవాణ్ణి. వాళ్లు దరిద్రంతో బాధపడటం కూడా దారిద్ర్యాన్ని ఆరాధించటంలాగా కనిపించేది. వాళ్లింటిలో అందరి సంస్కారమూ ఒకే ధోరణిలో ఉండేది - ఎట్లా పూచికపుల్ల దగ్గిర్నుంచి పోగుచేతామా అని! అది దారిద్ర్యంతో సంబంధం లేకుండా వేరే వ్యక్తిత్వం సంపాదించుకున్నది. ముఖ్యంగా సోమయాజులు తల్లి

అడ్డమైన, పనికిమాలిన వస్తువులన్నీ సంపాదించటానికి దొంగతనం మినహాగా మిగిలిన యుక్తులన్నీ చేసేది. ఏ ఉదయం వీధిలో చూసినా ఆవిడ పేడకోసం యెవరితోనో ఒకరితో పోట్లాడుతూనే వుండేది. తరువాత ఆవిడ దగ్గర దేవిరింపు కూడా వుండేది. ఆవిడ మా యింటికి వచ్చినప్పుడల్లా "మీకు అక్కర్లేనిది– ఏదన్నా ఉంటే యిస్తురూ" అని పుచ్చుకుపోతూ వుండేది. ఆ వస్తువు మా యింటిలో వుండటం చూసే ఆవిడ అడిగేది. అది మాకు అక్కర్లేనిదన్నట్లు నటిస్తే మేం మరింత త్వరగా యిస్తామని ఆవిడ విశ్వాసం. మా అమ్మకు ఆవిడ దేవిరింపు బొత్తిగా గిట్టేది కాదు. ఆవిడ అడిగిన వస్తువు నిజంగా అక్కర్లేకపోయినా మా అమ్మ తనకు దానితో పని ఉన్నట్లు నటించేది. మా అమ్మైనా తక్కువ తిన్నది కాదు. కాని, సోమయాజులు తల్లి యింటికి వచ్చినప్పుడల్లా వంటింటిలో డబ్బాలకేసి, కూరగాయలకేసి, పప్పుకేసి ఆశగా చూస్తుంటేనూ, ఏదన్నా మా అమ్మ బాగు చేస్తుంటే చాలు "అయ్యో, బియ్యం నూకపురుగు పట్టినట్టుందే! గోధుమ రవ్వ ముక్కినట్టుందే!" అంటేనూ భరించడం కొంచెం కష్టంగానే వుండేది.

సోమయాజులు గాడింటో అనుక్షణమూ వస్తువులు ఆదా– దమ్మిడీలో నూరోవంతు చెయ్యని వస్తువుల పొదుపు– తపస్సులాగా సాగుతూ వుండేది. ఈ తపస్సులో నిమగ్నులై ఉన్నవాళ్లకు మరో ఆనందం వుండే అవకాశం లేదు. మనస్తత్వరీత్యానైతేనేం, దృక్పథాలలోనైతేనేం వాళ్లు మానవులకంటే కాడి యెద్దులకు సన్నిహితంగా ఉండేవాళ్లు.

శ్రామికవర్గానికి చెందవలసిన ఆర్థిక పరిస్థితులుండి కూడా బ్రాహ్మణ కుటుంబాలైన కారణం చేత మధ్య తరగతి హోదాతో నెట్టుకువచ్చినవారిని నేను చాలామందిని చూశాను. కాని, బ్రాహ్మలైన దోషం చేత మధ్య తరగతి అనిపించుకుంటూ శ్రామికులు పొందిన జీవితానందం కూడా సాధించలేకపోయిన కుటుంబం నా యెరుకలో సోమయాజులు వాళ్లదే. రానురాను బ్రాహ్మణ కుటుంబాలకు ఈ గతే హెచ్చుగా పడితే నేనాశ్చర్యపడను.

అప్పటికి సోమయాజులు కుటుంబం మధ్య తరగతి సంస్కారానికి చాలావరకు వుద్వాసన చెప్పేశారు. వాళ్లింట అక్కరలు వచ్చేవి కావు. ఒకవేళ వస్తే యెవరికీ తెలిసేది కాదు. ఎవరన్నా పిలిస్తే వెళ్లేవాళ్లు. కాని, వాళ్లను ఎదురు పిలిచేవాళ్లు కారు. ప్రక్క వీధిలో వున్న చుట్టాలనే ఏడాదికొకసారి చూసేవాళ్లు కారు. ఉన్న దరిద్రాన్ని చిన్న మసిపాతతోనన్నా కప్పటానికి యత్నించేవారు కారు.

❖ ❖ ❖

సోమయాజులు యే విధంగా వాళ్ల యింటో మిగతావాళ్లతో అతికినా నేను స్నేహం చెయ్యలేక పొయ్యేవాణ్ణి. లేక స్నేహం కారణంగా వాడు నాకు మరొక విధంగా కనిపించేవాడో! ఏమైనా నా కళ్లకు సోమయాజులు దరిద్రం ఒక లోపంగా కనిపించేది కాదు. నాకు వాణ్ణి చూస్తే అవ్యాజంగా చెప్పరాని జాలికలిగేది. కాని, ఆ జాలి బాల్య స్నేహ లక్షణం. దానికి వాడి దారిద్ర్యంతోగాని, వాడి కష్టాలతోగానీ సంబంధం లేదు. నిజంగా కష్టాలు చూసి జాలిపడే శక్తి అంత చిన్న వయసులో యెక్కడుంటుంది?

స్కూల్ ఫైనల్‌దాకా నేనూ సోమయాజులూ కలిసి చదివాం. కాని, అంతటితో వాడు చదువు కట్టిపెట్టి వకీలు సత్యనారాయణగారి దగ్గర ప్లీడరు గుమాస్తా పని నేర్చుకునే వాలంటీరుగా చేరాడు. ఆ తరువాత నేను నాలుగేళ్లు కాలేజీ చదువు చదివి పైనా, లోపల కూడా ఎన్నో మార్పులకు లోనైనా, ఏ మూలో వాడికోసం నా హృదయంలో కొంతమేర మార్పు లేకుండా దాచి ఉంచాను. గడియారాలనెవరూ వెనక్కు తిప్పలేరుగాని కొంతవరకు వాటిని ఆపి వుంచటం అసంభవం కాదు.

❖ ❖ ❖

సోమయాజుల్ని గురించి చెప్పవలసిన విషయం చెప్పలేదు. వాడు పాడగలడు. ఎవరంత బాగా పాడగలడని అడక్కండి. నిజంగా గొప్ప పాటకు సాటిలేదు. సంగీతంలో విద్వత్తును పోల్చవచ్చు. సాధనను పోల్చవచ్చు. గొంతెత్తి మనస్సులు కరిగించే వాడి పాటలో ఆనందాన్ని యింకోదాంతో యెట్లా పోల్చటం? సోమయాజులుకు రాగజ్ఞానం లేదు. స్వరజ్ఞానం లేదు. తాళజ్ఞానం లేదు. పాటతో తన్మయత్వం తీసుకురావటానికి యీ మూడూ అవసరం లేదని నాకు సోమయాజులు రుజువు చేశాడు. ఒక్క సాహిత్యంతో తప్ప తన్మయత్వం రాని నాకు వాడి పాట వెర్రెత్తించింది. అది అహోరాత్రాలు నన్ను రకరకాల పీడించేది. వాటి పాట వినే ఆనందంతో సుఖమే హెచ్చుగా వుండేదో, బాధే హెచ్చుగా వుండేదో నిర్ణయించలేక పోయేవాణ్ణి.

సోమయాజులు పాటను గురించి నేను చెప్పేది అతిశయోక్తి కాదని రుజువు చేయటానికి లేదు. కాని, ఒక్కమాట మాత్రం చెప్పగలను. వాడి పాట విని చలించని వాళ్లను కూడా చూశాను. నాకన్నా వెర్రెత్తిన వాళ్లను కూడా చూశాను; జయలక్ష్మి ఇందుకొక పెద్ద తార్కాణం.

నాకు జయలక్ష్మి మీద యే విధమైన అభిమానంగాని, గౌరవంగానీ లేదు. కాని, ఆ పిల్ల వాడివెంట ఎందుకు పడిందో నేనూహించగలను. నేను ఆడదాన్నయి వుంటే సోమయాజులుపట్ల సరిగా జయలక్ష్మిలాగే ప్రవర్తించి వుండేవాణ్ణేమో.

జయలక్ష్మి మరెవరో కాదు. వకీలు సత్యనారాయణగారి చెల్లెలు కూతురు. వాళ్ల నాన్న పట్నంలో గొప్ప వ్యాపారస్తుడు. ఆయనకు యేమీ లేదు. సత్యనారాయణగారి చెల్లెలు మల్లికాంబను ఆయనకిచ్చినప్పుడు సత్యనారాయణ తండ్రిగారిని అంతా కోప్పడ్డారు– దారేపొయ్యేవాడికి పిల్లనిచ్చారని. సత్యనారాయణగారు ప్రాక్టీసు పెట్టి రెండుచేతులా సంపాదన ప్రారంభించగానే అత్తవారి దృష్టిలో గురునాధంగారు, మరీ చులకన అయినాడు. కాని, జయలక్ష్మి పుట్టడమే ఆరంభం. గురునాధంగారి దశ తిరిగి పట్టిందల్లా బంగారం కాసాగింది. చూస్తుండగానే ఒక లక్ష వెనకవేసి, రెండో లక్షకు నడుం బిగించాడు. చిన్నచిన్న బస్తీల వాతావరణంలో వదిలిపోయిన మొక్క పట్టణ వాతావరణంలో పెరిగి మహా వృక్షమై వూడలు దించసాగింది. జయలక్ష్మి సంపన్నుల పిల్ల. జయలక్ష్మి అన్న ఇంగ్లండులో చదివి వచ్చి పెద్ద ఉద్యోగంలో వున్నాడు.

జయలక్ష్మి మేనమామగారింట కొన్ని రోజులు వుండటానికి వచ్చింది. సోమయాజులు పాడతాడని ఆమె యెట్లా పసిగట్టిందో తెలియదు. తన మేనమామ దగ్గిర గుమాస్తా కనకా, తను సంపన్నురాలూ- అతను బీదవాడు కనకా ఆమె మొదట తన అధికారం వినియోగించి అతనిచేత పాడించుకున్నది. తన మేనమామ యింటో లేనప్పుడు అతన్ని మేడమీది వరండాలోకి పిలిపించి పాడమనేది. సోమయాజులు పాడేవాడు.

నిజంగానే జయలక్ష్మికి మతిపోయింది, సోమయాజులు పాటతో. అతను పాడనంటే బాధపడేది. క్రమంగా అతనిమీద తనకుగల అధికారాన్ని మరిచిపోయింది.

"ఇదుగో అమ్మాయ్! ఇక నన్ను పాడమనకు. ప్లీడరుగారు కోప్పడ్డారు. 'పాటలే పాడతావా పనే చేస్తావా?' అన్నారు. నాకీ పాట కూడు పెడుతుందా, గుడ్డ పెడుతుందా?" అన్నాడు సోమయాజులు ఒకరోజు జయలక్ష్మితో.

"పోనీ పాడకు- నీకిష్టం లేకపోతే" అన్నది జయలక్ష్మి నిబ్బరంగా. కాని, లోపల ఆమె మనస్సు దహించుకు పోతున్నది. నల్లమందు అలవాటైనవాడికి అది లేకుండా వుండటం యెంత దుర్భరమో, సోమయాజులు పాట వినకుండా వుండటం ఆమెకంత దుర్భరమయింది.

ఒకరోజు సాయంకాలం సోమయాజులు కోర్టు నుంచి ప్లీడరుగారింటికి వచ్చాడు పనుండి. ప్లీడరుగారు నేరుగా క్లబ్బుకు వెళ్లారు.

ఆఫీసు గదిలో సోమయాజులు పని చూసుకుంటుండగా జయలక్ష్మి వచ్చి అతని ఎదురుగా మాటాపలుకూ లేకుండా నిలబడింది. ఆమెలో యేదో మార్పు కనిపించింది సోమయాజులుకు. వారం రోజులు పస్తున్నదానల్లే వున్నదామె.

"ఏమిటి?" అన్నాడు సోమయాజులు.

"రేపు నేను వెళ్లిపోతున్నాను" అన్నది జయలక్ష్మి.

"అట్లాగా?" అన్నాడు.

"ఎంత అదృష్టం? నేను మళ్లా కనిపించనని నీకు విచారం లేదు కద!" అన్నదామె.

దీనికేమనాలో సోమయాజులుకు తెలియలేదు.

"ఒక్కసారి పాడు! మళ్లీ వినను" అన్నది జయలక్ష్మి.

"ఇప్పుడా? పనుంది" అన్నాడు సోమయాజులు.

జయలక్ష్మి భరించలేకపోయింది.

"పని! పని! ఏం పని యిది. గొప్పవాళ్ల యిళ్లల్లో కుక్కలు నీకన్న బాగా బతుకుతై. ఇదేనా పని. మా మామ నెలకు పది రూపాయలిస్తాడా? ఈ పది రూపాయలకేనా నీకు దేవుడింత పాట యిచ్చాడు? నీకు ఆశలేదా? గొప్పవాడివౌదామని లేదా?" అని ఘాటుగా యెత్తిపొడిచింది జయలక్ష్మి.

"అందరూ గొప్పవాళ్లయితే కొద్దివాళ్లెవరు?" అన్నాడు సోమయాజులు.

"నువ్వు కొద్దివాడివిగనే వుండు. కాని, కాస్సేపు పాడు. నీ యిష్టం. ఏదన్నా రాగం ఆలాపన చెయ్యి. నీకు పాటలు పాడటం చాతకాదు" అన్నది జయలక్ష్మి.

సోమయాజులు నవ్వి సన్నగా పాడసాగాడు. పైగా కేదారగౌళ ఆలాపన చేశాడు. వాడి శంకరాభరణంగాని, కల్యాణిగాని కొంతవరకు తట్టుకోవడం చాలా కష్టం.

జయలక్ష్మికి నిజంగానే మతిపోయింది. వాడు పాడటం ఆపగానే "ఎట్లా పాడతా వింత పాట? ఎన్నోసార్లు నేను మోసపోయినాననుకున్నాను. నువు నిజంగా అంత బాగా పాడవని నేనే వూహించుకుంటున్నాననీ అనుకున్నాను. నేనింకా యే డెబ్భై యేళ్లో బతుకుతాను. కాని, నీ పాట వినలేను. నువు నిజంగా యింత బాగా పాడలేదనీ నా భ్రమ అనీ మళ్లీ నన్ను నేను నమ్మించుకుంటున్నాను. ఎట్లా సోమయాజులూ? రోజూ నీ పాట వినటం యెట్లా సోమయాజులూ? రోజూ నీ పాట వినటం యెట్లా? మీ యింట్లోవాళ్లంతా యెంత అదృష్టవంతులు! రోజూ నీ చేత పాడించుకు వింటారు కాదూ?" అన్నది.

"నాచేత బలవంతాన పాడించేవాడింకొక్కడే వున్నాడు" అన్నాడు వాడు.

"ఐతే నేనొక్కతెనే కాదన్నమాట? నాకు మతిపోలేదన్న మాట! ఈ అనుమానం కూడా నాకు తట్టింది సుమా" అన్నది జయలక్ష్మి.

❖ ❖ ❖

సోమయాజుల్ని పెళ్లాడాలనే బుద్ధి జయలక్ష్మికి యెప్పుడు పుట్టిందో నాకు స్పష్టంగా తెలీదు. సోమయాజులుకు ఆమె పట్నం నుంచి ఒక ఉత్తరం రాసింది. వుత్తరంలో చాలా కవిత్వం వుంది. సోమయాజులు మనిషి యెదురుగా వున్నా చలించనివాడు కాస్తా ఆ వుత్తరానికి చలించాడు. విశేషమేమంటే ఆ వుత్తరంలో జయలక్ష్మి తనను పెళ్లాడమని సోమయాజులునడిగింది. వాడు ఒప్పుకుంటే తన తండ్రిని ఒప్పిస్తానన్నది. వెధవ ప్లీడరు గుమాస్తాగిరీ మానేసి తన దగ్గరే వుండవచ్చునన్నది.

వాళ్లిద్దరి మధ్యా వుత్తరప్రత్యుత్తరాలు సాగినై. అన్ని ఉత్తరాలూ వాడు నాకు చూపలేదు. ఆ విధంగా అందులో ఏమున్నదీ నాకు తెలియజేశాడు.

ఒకటి మాత్రం ఖాయం. గురునాధంగారు కూతురు పెళ్లి ఆలోచనకు వెంటనే ఒప్పుకోలేదు. కాని, జయలక్ష్మి చాలా మొండిది. ఆఖరుకు సోమయాజులును వాళ్లు పట్నం పిలిపించారు. వాళ్లే రైలు ఖర్చులు కూడా ఇచ్చారు. ఇంతదాకా వచ్చినాక సోమయాజులు తల్లిదండ్రులకు విషయం తెలిసిపోయింది. వాళ్ల సంతోషానికి మేర లేదు. తమ కొడుకు పెళ్లి అయినట్టుగా అందరితోనూ చెప్పేశారు.

వాడి తండ్రి నన్ను చాటుగా పిలిచి "చూడు బాబూ! మన వాడికి వాళ్లు బాగా కట్నం యిచ్చేట్టు చూసుకోవద్దూ మనం? ఇవ్వగలవాళ్లేగా– తీపురమా?" అన్నాడు.

"మీరిందులో జోక్యం కలిగించుకోకండి. అసలే దగ్గితే ఊడే ముక్కుగా వుంది. ఈ పెళ్లికి వాళ్లెట్లాగూ ఒప్పుకోరు. ఒకవేళ ఒప్పుకుంటే అదే అన్ని కట్నాలూనూ. మీరిందులో తొందరపడి వేలు పెట్టారో అసలుకు మోసం వస్తుంది" అన్నాను.

"అదేమిటోయ్! మనం మగ పెళ్లివాళ్లంగా? మన పిల్లవాణ్ణి వాళ్లు పిలిపించటం యేంటి?" అన్నాడాయన.

"ఈ పెళ్లి జరిగితే పెళ్లివారంతా కలిసి మీ అబ్బాయి ఒక్కడే. ఆ చేసుకునే అమ్మాయి ఒక్క మొగుణ్ణే చేసుకుంటుందిగాని అత్తగారినీ, మామగారినీ చేసుకోదు" అన్నాను.

"అదేం? కాపరానికి రాదూ?"

"మనవాడే కాపరానికి పోతాడు."

"ఛా!" అన్నాడు సోమయాజులు తండ్రి నా మాట నమ్మలేకుండా.

గురునాధంగారూ వాళ్లూ సోమయాజులు గురించి యెంత తక్కువ అంచనాలు వేసుకున్నారో మనకు తెలీదు. అది సోమయాజులుకే లాభించింది.

"కుర్రాడు బాగానే వున్నాడే!" అన్నది జయలక్ష్మి తల్లి మల్లికాంబగారు. గురునాధంగారికి కూడా అదే తోచి ఉండాలి.

అదీకాక సోమయాజులు అందరిపట్లా చాలా వినయ విధేయతలతో వుండేవాడు. ఎవరితోనూ, ఏ విషయాలలోనూ పేచీలు పెట్టుకునేవాడు కాదు. అన్నిటికన్నా ముఖ్యం– జయలక్ష్మి మీద చాలా ఆపేక్షగా వుండేవాడు. వాణ్ణి బజారుకు తీసుకుపోయి జయలక్ష్మి వాడికి మంచి సూట్లు రెండు ఆర్డరు చేయించింది. ధోవతులు, షర్టులు కొనిపెట్టింది.

గురునాధంగారి యింటో జయలక్ష్మికి యెటువంటి అడ్డూ లేదు. ఆమెకు వేరే గది వుంది. ఆ గదిలో యిద్దరూ గంటల తరబడి కూర్చునేవాళ్లు. సోమయాజులు చేత గంటల తరబడి పాడించుకునేది. వాణ్ణి ఆనుకొని కూర్చునేది. మరీ ఆపేక్ష వస్తే వొళ్లోనే వచ్చి కూర్చునేది.

ఇంకా పెళ్లికాక పూర్వమే సోమయాజులుకు పాడటమంటే అసహ్యం పుట్టిపోయింది. పాపం! జయలక్ష్మి తన తృష్ణ సంతృప్తి పరచుకోవటంలో సోమయాజులుకు ఆవగింజంతైనా స్వాతంత్ర్యం లేకుండా చేసింది. తనంతట తాను గొంతెత్తి యెన్నో యుగాలైనట్టనిపించింది వాడికి. ఈ సమయానికి వాడికి జయలక్ష్మి మీద ప్రేమే ప్రజ్వలించకపోతే ఎవరితోనూ చెప్పకుండా యింటికి వచ్చెయ్యవలసిన వాడే.

వాడు పట్నం వెళ్లిన నెలరోజుల్లో పెళ్లయిపోయింది. పెళ్లికి వాడి తల్లిదండ్రులెవరూ వెళ్లలేదు. "మీరు వెళ్లనవసరం లేదు" అని నేను చెప్పిన సలహా, డబ్బు ఖర్చవుతుందన్న వాళ్ల తాపత్రయానికి కలిసివచ్చింది.

❖ ❖ ❖

జయలక్ష్మి సోమయాజుల్ని తప్ప పెళ్లాడనని ఎందుకు పట్టుపట్టిందీ ఆమె యింటోవాళ్లకుగాని, స్నేహితులకుగాని తెలియదు. పెళ్లి అయినాక మాత్రం ఆమె "మా ఆయన సంగీతం మీరు వినలేదు కాదూ?" అని అందరి దగ్గిరా వాడి పాట వినిపించసాగింది.

తన మొగుడి పాట విన్నవాళ్లంతా తన మాదిరిగానే వెర్రెత్తిపోతారనీ, యింత పాటగాణ్ణి మొగుణ్ణి చేసుకున్నందుకు వాళ్లు తనను చూసి అసూయపడతారనీ ఆమె ఆశించి వుంటుంది. ఈ విషయంలో ఆమెకు నిరాశ అయింది.

సోమయాజులు పాట విన్నవాళ్లలో చాలామందికి అందులో యేమంత ప్రత్యేకత కనిపించలేదు. కొందరు అతన్ని "ఆ రాగం పాడు. ఈ రాగం పాడు. ఈ కృతి పాడు, ఏవైనా సినిమా పాటలు పాడు. హిందీ పాటలు పాడు" అని అడిగి ఆశాభంగం పొందారు. కాస్త సంగీతజ్ఞానం కలవాళ్లు సోమయాజులుకా జ్ఞానం లేదని తెలుసుకున్నారు.

పైకి అందరూ "యింపైన పాట! చక్కని శరీరం, మంచి హొదుగు" అన్నారేగాని, ఒకళ్లూ జయలక్ష్మి లెక్కన తన్మయత్వం పొందలేదు.

పైగా సోమయాజులు తిరగబడ్డాడు. "నీ కోసం పాడమంటే పాడతానుగాని, వీళ్లందరి ముందూ పాడమంటావు దేనికి? వాళ్లకు నా పాట నచ్చకపోవచ్చు. నువు జిడ్డు తగిలిస్తున్నా వనుకోరా?" అన్నాడు.

"పాట అన్న తరవాత నలుగురికీగాని, ఒక్కరికా?" అన్నది జయలక్ష్మి, తన కీర్తికాంక్షను అభ్యుదయ నినాదంతో సమర్థిస్తూ.

ఈ అంధకారంలో జయలక్ష్మికి ఒక ఆశారేఖ అగుపించింది. గురునాధంగారి స్నేహితులలో పాటగాడొకాయన వున్నాడు. ఆయన కూడా సోమయాజులు పాట విన్నాడు. తన అభిప్రాయం జయలక్ష్మి వింటుండగానే గురునాధంగారికి చెప్పాడు.

"మనవాడు పూర్వజన్మ వాసనవల్ల మంచి గాత్రంతో పుట్టాడు. కాని, సరిగమల దగ్గిర్నుంచీ కట్టుగా నేర్చుకుంటేగానీ పాటగాడుగా రాణించలేడు" అన్నాడాయన.

"అట్లా ఐతే సంగీతం చెప్పిద్దాం" అన్నాడు గురునాధం.

సోమయాజులు గొప్ప పాటగాడు కావటానికి పాడే శక్తి కోల్పోవటానికి అదే మొదలు.

సోమయాజులుకు చాలా పెద్ద విద్వాంసుణ్ణి చూసిపెట్టారు. సాధన ప్రారంభించాడు. ఇంటి దగ్గరకూడా తంబురా పెట్టుకుని సాధన చేసేవాడు. అదివరలో తన మొగుడు గొంతెత్తితే పరవశమయ్యే జయలక్ష్మి యీ సాధన బలవంతాన సహించవలసి వచ్చింది.

ఈ విధంగా సోమయాజులు మూడేళ్లపాటు సంగీత శిక్షణ పొందాడు. రాగాల్లో భేదాలేమిటో, మేళకర్తలేమిటో, జన్య రాగాలేమిటో, ఆరోహణావరోహణ లేమిటో, తాళభేదాలూ, జాతులూ అన్నీ నేర్చుకుని కర్ణాటక సంగీత విద్వాంసుడైనాడు.

అదివరకు తాను పాడిన "గాలిపాట" తలుచుకుని వాడు సిగ్గుపడేవాడు. కాని, ఇప్పుడు వాడి పాట చూసి పరవశులయ్యేవాళ్లు లేరు. సంగీత పాండిత్యంలో వాణ్ణి తలదన్నిన హేమా

హేమీలు వుండనే వున్నారు. ఏ రోజున రేడియోను మద్రాసుకుగాని, తిరుచునాపల్లికిగాని తిప్పినా సోమయాజులు జన్మలో సంపాదించలేని కీర్తిని సంపాదించుకున్నవాళ్లు వినిపిస్తారు! సోమయాజులు ప్రత్యేకత యెమిటి?

ఇప్పుడు సోమయాజులు పాడితే జయలక్ష్మి గుండె తటతటలాడటం లేదు. ఆమె వాణ్ణిప్పుడు పాట పాడమని అడగదు. వాడు రాగం పాడితే గొంతెత్తగానే రక్తిగా వుండేది. ఇప్పుడు గంటా గంటన్నరా వింటేగానీ అందులో ఏ రసమూ వుత్పత్తి కాదు.

"ఏమోయ్! ఇంత కష్టపడి, ఇంత డబ్బు ఖర్చుచేసి నేర్చుకున్నావు సంగీతం. దీనివల్ల ఫలితమేమిటోయ్?" అన్నాడు మామగారు.

"పాటకచేరీలు చేసుకోవచ్చు- ఎవరన్నా చేయిస్తే" అన్నాడు అల్లుడు సంకోచంతో.

చిత్రమేమిటంటే, సోమయాజులు సంగీతం నేర్చుకున్నందుకు సంతోషించినవాడు సోమయాజులొక్కడే. పాపం, వాణ్ణి పాటకచేరీలు చెయ్యటానికెవరూ పిలవలేదు.

వాడికి విద్వత్తు లేకపోవటం ఒక్కటే లోపమన్నట్టు మాట్లాడినవాళ్లు కూడా విద్వత్తు సంపాదించి వాడు పరిపూర్ణుడైనాడని హర్షించలేదు.

జయలక్ష్మి రేడియో యెప్పుడన్నా పెడితే సినిమా రికార్డులు పెట్టుకుని వినేది. కాని, ఆమెకు సంగీతంమీద మునుపటి ఆసక్తి లేదు.

❖ ❖ ❖

ఒకరోజు జయలక్ష్మి అన్న పరబ్రహ్మ శాస్త్రి వుద్యోగం మానేసి యింట్లో వుంటున్న రోజుల్లో, ఒకరోజు గురునాథం గారింటికొక మనిషి వచ్చాడు. జయలక్ష్మి అన్న ఆయనతో యెదో వ్యవహారం మాట్లాడాడు. పరబ్రహ్మశాస్త్రి తన బావమరిదిని పిలిచి, ఆ పెద్దమనిషి దగ్గర పాడమన్నాడు. సోమయాజులు పాడాడు. ఆ తరువాత వాళ్లు వాణ్ణి పంపించేశారు.

సోమయాజులు భార్యనడిగాడు.

"ఏవో నాటకాలు కంట్రాక్టు చేస్తారుట. మా అన్నయ్య చెప్పలా?" అన్నది జయలక్ష్మి ఆట్టే ఆసక్తి లేనిదానల్లే.

"నన్నెందుకు పాడమన్నారు?"

"ఏమన్నా వేషం వేయిస్తారేమో? పాడగలరుగద?" అన్నది జయలక్ష్మి.

ఆ మాట అక్షరాలా నిజమయింది.

ఈ సంఘటన జరిగిన నెలకల్లా పరబ్రహ్మశాస్త్రి పట్నంలో ఒక మూల యిల్లు తీసుకుని నటులను చేర్చి నాటకం రిహార్సల్ ఆరంభించాడు. ఆ పెద్దమనిషి- ఆయన పేరు శేషయ్య- పాటలు యెట్లా పాడాలో, ఎవరు ఎట్లా నటించాలో చెబుతూ వచ్చాడు. సోమయాజులుకు చాలా పాటలు, పద్యాలుగల పాత్ర యిచ్చారు.

"నీకేం బోలెడంత పాట ఉంది. పాడేస్తే చాలు. నాటకం రక్తి కడుతుంది. నటించక్కర్లేదు. కాస్తోకూస్తో నేను చెబుతాను. రెండునెల్లు రిహార్సల్స్ నలిగితే తరువాత అనుభవమంతా స్టేజీమీద వస్తుంది" అన్నాడు శేషయ్య.

"ఇంత కష్టపడి సంగీతం నేర్చుకుని నేను స్టేజీమీద పద్యాలు పాడటమేమిటి?" అన్నాడు సోమయాజులు బావమరిదితో.

"అదే పొరపాటు. కోటి విద్యలూ కూటికొరకే. చెరువులో నీళ్లుంటే ఏం లాభం? వాటిని మనం ఉపయోగించుకోవాలి" అన్నాడు శాస్త్రి.

రిహార్సల్స్‌లో శేషయ్య సోమయాజులుకు పద్యాలెట్లా పాడాలో, ఎక్కడ నిలపాలో, ఎక్కడ రాగం తియ్యాలో, పద్యం యెట్లా ఎత్తుకోవాలో, ఎట్లా ముగించాలో చెప్పాడు. శేషయ్యకు గొంతు లేదు. పాట రాదు. కాని, పద్యం యెట్లా చదవాలో తెలుసు. పద్యం చదవటంలోకాక రాగాలాపన చెయ్యటంలో ఆసక్తి మెండుగాగల సోమయాజులుకు సంగీతం ఖూనీ అవుతున్నట్టు తోచింది. శాస్త్రితో ఫిర్యాదు చేస్తే, శేషయ్య చెప్పినట్టు చెయ్యమన్నాడు.

రెండు నెల్లల్లో నాటకం పడింది. మొదటి ప్రదర్శనానికి ఆట్టే జనం రాలేదుగాని, వచ్చిన వాళ్లు సోమయాజులు పాటకు తన్మయులైనారు. కొన్ని పద్యాలు మూడేసి సార్లు కూడా పాడించారు.

"ఆ వన్స్‌మోర్లు నాకు- నీకు కాదు" అన్నాడు శేషయ్య.

"నాకు తెలుసు" అన్నాడు సోమయాజులు నిగర్వంగా.

ఈ నాటకం మొత్తంమీద రెండువందల ప్రదర్శనాలు పడ్డాయి. శాస్త్రి, శేషయ్యా కలిపి పాతికవేలు లాభం చేశారు. సోమయాజులుకు ఆంధ్రదేశంలో స్టేజీమీద పాడగలవాడనే పేరు మాత్రం లభించింది.

అతనికి నాటకాలలో ఆఫర్లు కూడా రాసాగినై. ఆటకు యాభై మొదలు నూరు రూపాయల చొప్పున ఇస్తామని అతనివెంట పడ్డారు నాటకాల వాళ్లు. కాని, వెళ్లవద్దని శాస్త్రి అన్నాడు.

పరబ్రహ్మశాస్త్రికింకా పెద్ద ఆలోచనలున్నాయి. అతను గ్రామఫోనూ, సినిమా పాటల రికార్డులూ కొన్నాడు. ముఖ్యంగా హిందూస్థానీ సినిమాల రికార్డులు.

"ఇదీ రేపటి సంగీతం. ఈ సంగీతంలో లక్షలున్నాయి. వీటిని బాగా పట్టుకోండి. ఈ బాణీ అలవాటైతే ఆ తరవాత ఏం చెయ్యాలో చెబుతాను" అన్నాడు శాస్త్రి.

సోమయాజులు గొంతుకీ పంజాబీ సంగీతం- ఒక రాగలక్ష్యంగాని, ఒక శాస్త్ర నిబంధనగానీ లేని ఈ కలగాపులగపు సంగీతం- పచ్చి వెలక్కాయ అయికూర్చుంది.

"ఇదేం సంగీతం? దీన్లో అర్థమేమిటి? దీన్ని నేర్చుకోవటమేమిటి? నాకిదెట్లా అబ్బుతుంది?" అని సోమయాజులు వాపోయినాడు.

"వినటానికి సుఖంగానే వుంది. అందులో ఏం లోపం వుంది?" అన్నది జయలక్ష్మి.

"అందులో ఉన్న సంగీతమేమిటికనక?" అన్నాడు సోమయాజులు.

"అందులో యేమీలేదని మీరే అంటారు. అది యెట్లా అబ్బుతుందనీ మీరే అంటారు! ఏది నిజం?" అన్నది జయలక్ష్మి సానుభూతి లేకుండా.

ఆకస్మికంగా సోమయాజులు సంగీతం విషయం ఆలోచించటం మానేసి జయలక్ష్మిని గురించి ఆలోచించసాగాడు. తనకోసం తనవాళ్లందరితోనూ పోట్లాడి పెళ్లాడిన జయలక్ష్మి తనకు దగ్గరగా వుండి కూడా యెంత దూరమయింది! ఎందుకిట్లా అయింది? తను ఏ మహా సముద్రంలో యే దిక్కుగా ప్రయాణిస్తున్నట్టు? ఈ ఓడ యే రేవు చేరుతుంది? తను కష్టపడి కర్ణాటకం నేర్చుకున్నాడు. దాన్ని వదలి నాటకం పద్యాల్లో పడ్డాడు. అవీ వదిలేసి యిప్పుడు సినిమా పాటల్లో పడబోతున్నాడు! ఎవరికోసం? ఎవరు మెచ్చుకోవటానికి? తనకే పాటా రానప్పుడు తన పాట విని ఆనందించిన వాళ్లున్నారు... ఇవ్వాళ?

ఈ ప్రశ్నలకు నిజంగా సమాధానాలు లేవు. ఉంటే సోమయాజులుకు తెలీవు.

వాడు ఏ పనీ సహం చేసే బాపతు కాదు. ఒక సంవత్సరమల్లా సినిమా సంగీతంలో మునిగితేలాడు. అందులో భావానికిగల ప్రాధాన్యం అర్థం చేసుకున్నాడు. వివిధ వాద్యాలు ఏ విధంగా వుపయోగిస్తారో ఊహించాడు. అందులో కొన్ని వాద్యాలు ఎట్లా వుంటాయో కూడా వాడికి తెలీదు. కాని, వాటి ప్రత్యేకతలు వాడి చెవి పట్టింది.

శాస్త్రి చాలా సాహసమైన ఎత్తువేశాడు. ఎవరో సినిమా తీస్తుంటే అందులో తాను రెండణాల వాటా తీసుకున్నాడు. తన ఎత్తేమిటో సోమయాజులుకు చెప్పేశాడు.

"నేను పదిహేను వేలే పెడుతున్నాను. ఇది పోయినా నాకభ్యంతరం లేదు. కానీ, నేను ఈ పిక్చరుకు గట్టి మ్యూజిక్ డైరెక్టరును పెడుతున్నాను. నువ్వు అతనివెంట వుండి సినిమా సంగీతం గురించి నేర్చుకోదగినంతా నేర్చుకో. ఆ తరువాత ఏంచెయ్యాలో నేను చెబుతాను" అన్నాడు శాస్త్రి.

ఈ కొత్త చిత్రంలో పన్నెండు పాటలున్నాయి. ముందు పాటలే తయారుచేశారు. సంగీత దర్శకుడు ప్రసిద్ధుడూ, సమర్థుడూనూ. పన్నెండు పాటలూ పూర్తి అయి రికార్డు చెయ్యటానికి రెండు నెలలు పట్టింది. ఈ రెండు నెలలూ సోమయాజులు సమస్త విషయాలూ చూశాడు. కొన్ని పాటలలో అక్కడక్కడా మార్పులు కూడా సూచించి సంగీత దర్శకుడిచేత బాగుందని పించుకున్నాడు. చివర ఒకటిరెండు పాటలు తనే స్వయంగా రాశాడు కూడాను.

పాటలన్నీ రికార్డయినై. వాటిని విన్నవాళ్లు చాలా మెచ్చుకున్నారు. అదొక గొప్ప విషయం కాదు. సోమయాజులు రాసిన రెండు పాటలను యెవరూ గుర్తించలేదు. మిగిలిన పాటలతో సమంగానే అవీ ఉన్నాయి. ఆ ఆధారంమీదే శాస్త్రి సినిమా కంపెనీ ఆరంభించాడు. వీళ్లింకా చిత్రాలు తీయలేదుగాని, తీస్తారు. వాటికి సోమయాజులు సంగీత దర్శకుడుగా వుంటాడు. అచ్చంగా సంగీతంమీదే పొయ్యే చిత్రాలు తీస్తారు. వాటిమీద వచ్చే లాభం గురునాథంగారి మూడో లక్షలో చేరుతుంది. సోమయాజులుదేమీ వుండదు. నాలుగైదు చిత్రాలవరకూ

సోమయాజులుకు ఢోకా వుండదు. ఆ తరువాత అతని పాటలు పాతబడసాగుతాయి. ఆ తరవాత సోమయాజులు తెలకపిండి రూపంలో గానుగలోంచి తోడబడతాడు. గురునాధంగారి వ్యాపార రథం చెక్కు చెదరకుండా ముందుకు సాగిపోతుంది.

ఎక్కడో అనామకుడుగా ఉన్న వాణ్ణి తెచ్చి యింతవాణ్ణి చేసిన కీర్తి ఏ విధంగానైతే గురునాధంగారికి దక్కిందో, ఆ విధంగానే సోమయాజులులో సంగీతం- డబ్బు చేసే సంగీతం- ఇంకిపోయిన మర్నాటి నుంచీ వాణ్ణి బతికున్నంతకాలమూ పోషించే భారం కూడా గురునాధం గారికే దక్కుతుంది. అందుకుగాను సోమయాజులు యావజ్జీవమూ వారికి కృతజ్ఞుడై వుండగలడు.

❋

కథా సాగరం, సంపుటిలో, దేశి కవితా మండలి, విజయవాడ